

Polgár Ferenc emlékelőadás

A MOOT jelentős tudományos kitüntetése a Polgár Ferenc díj. Ezt az elismerést ebben az évben az MRT-OS elnöke, folyóiratunk főszerkesztője, Forgács Sándor vehette át.

Forgács Sándor tudományos munkásságát Szekeres László a MOOT főtítkára ismertette. Egyebek között elmondta, hogy Forgács dr. az MRT-OS alapító elnöke, a MOOT-nak megalakulása óta vezetőségi tagja, és 12 éve szervezője és egyik elnöke a Magyar Osteológiai Kongresszusoknak. Az orvostudományok kandidátusa, címzetes egyetemi docens. Tiszteletbeli tagja az European Society of Musculoskeletal Radiology (ESSR)-nek, valamint a Magyar Radiológusok Társaságának. Mester dr.-ral közösen Budapesten megrendezte 2001-ben az európai Társaság évi kongresszusát, valamint 2007-ben az International Skeletal Society (ISS) világkongresszusát. Mindkét nemzetközi társaságnak több cikluson keresztül vezetőségi tagja volt. Három önálló monográfiát, 24 könyvfejezetet, és 276 közleményt publikált.* Munkáival összesen 7 tudományos díjat nyert el, többek között az Alexander Béla emlékérmét. A Battyány-Strattmann László díj kitüntetettje.

Forgács dr. előadásában Polgár Ferenc életútjára és munkásságára emlékezett. Az előadást lerövidítve közöljük.

„Tisztelt Elnök Urak, Tisztelt Kollegák! Hölgyeim és Uraim! Első mondatom a köszöneté. Igen nagy megtiszteltetés számomra, hogy a MOOT vezetősége engem tartott érdemesnek erre a magas kitüntetésre. Úgy tekintem, hogy ez nem csak a személyemnek szól, hanem a musculoskeletal diagnosztikával foglalkozó magyar radiológusoknak, akik a MOOT-tal annak megalakulása óta szoros együttműködésben dolgoznak. Egyik gyümölcse ennek ez a kongresszus, amelyet az idén már XII. alkalommal rendez meg közösen a két Társaság.

Előadásom témájául nem egy kerek tudományos bemutatót választottam, hanem Polgár Ferenc életútjáról szeretnék beszélni, mert sajnálattal tapasztaltam, hogy még a MOOT tagságának is kevés ismerete van a tudományos díj névadójáról.

Az 1970-es években adták ki a német nyelvű orvosi könyvkiadás egyik legnagyobb vállalkozását, a több mint 20 kötetes Handbuch der Medicinischen Radiologie-t. Ebben 2 vastag kötet a csontelváltozásokat tárgyalja. Mint fiatal, csontdiagnosztika iránt érdeklődő radiológus sokat lapozgattam ezeket a köteteket, és meglepődve láttam, hogy két nagyon fontos kórkép első leírójaként egy magyar nevet említenek, és igen elismerően szólnak munkásságáról. Az egyetemen nem tanultunk erről, megkérdeztem hát idősebb kollegáimat, mit tudnak Polgár

Ferencről. Klinikus kollegáim közül nem meglepő módon egyedül Holló István professzor ismerte munkásságát. Többször beszélgettem erről Holló professzorral és talán ez is szerepet játszott abban, hogy javaslatára alapított Társaságunk Polgár Ferenc díjat. 1995-ben Holló professzor Polgár emlékelőadást tartott és elsőnek vehette át a Polgár Ferenc díjat. Megtisztelő számomra, hogy most egyik utódja lehetek.

Amióta az Osteológiai Szekció elnöke vagyok, kötelességemnek tartom, hogy a nagy magyar radiológus életéről és hazánkban kevésbé ismert munkásságáról kutatásokat folytassak. A csontok vizsgálata a röntgenológia klasszikus területe. 1895-ben a würzburgi egyetem fizika professzora, W. C. Röntgen egy kéz csontjairól készítette el első híres felvételét az újonnan felfedezett X-sugarakkal, amelyet így az osteologia kezdetének is tekinthetünk. A csontöntgen diagnosztika hatalmas iramban fejlődött, a XX. század elején kidolgozták alapjait. A technikai fejlődés lehetővé tette, hogy már akkor igen szép felvételek készüljenek, Az új technika Magyarországon is igen gyorsan terjedt. Ennek atyjaként Alexander Bélát ismerjük el, akinek tiszteletére a Magyar Radiológus

Társaság alapított tudományos díjat, amelynek egyik büszke kitüntetettje vagyok. 1914-ben a Budapesti Egyetemen már volt röntgenlaboratórium, és számos más kórházban, és privát praxisban is röntgenzetek.

Az 1920-30-as években az Egyetem mellett egy európai hírű iskola alakult ki Budapesten a Szabolcs utcai Zsidókórházban Bársony Tivadar (1886-1942) vezetésével. Kimagasló, igazi iskolateremtő egyéniség volt, és maradandót alkotott. Tanítványai közül a magyar röntgenológia számos vezető szakembere került ki. Köztük volt Hajdu Imre (1906-1977), első főnököm, tanítómesterem és atyai jóbarátom, aki a János Kórház főorvosaként és a Radiológus Társaság főtítkaraként működött. Hajdu Imre (1906-1977) Bársony Tivadar másik híres tanítványa, a díjazott tanítómestere. A János Kórház területén egy tér viseli nevét.

Rajta keresztül talán én is tekinthetem magam a Bársony iskola második generációs tanítványának.

Bársony Tivadar (1886-1942). Iskolateremtő nagy magyar röntgenológus. Egyik legtehetségesebb tanítványa volt Polgár Ferenc. Életéről kevés adatot tudunk, még egy fénykép sem maradt fent róla. Életének egy-egy állomására szakmai tevékenységének adataiból, tudományos publikációiból lehet következtetni.

Az Orvosi Egyetem adattárából tudjuk, hogy Pécsen született 1894. november 2-án. Családjáról nem találtunk adatokat. 1912-ben érettségizett a Budapesti Református

*Bársony Tivadar
(1886-1942). Iskolateremtő
nagy magyar röntgenológus.
Egyik legtehetségesebb
tanítványa volt
Polgár Ferenc*

Főgimnáziumban. Diplomáját 1918-ban szerezte meg, a Budapesti Egyetemen. Rövid kitérő után a Szabolcs utcai Kórházban Bársony Tivadar munkatársa lett és szerencsés munkakapcsolat alakult ki közöttük, amit több közösen írt tanulmányuk bizonyít. Ezek a közlemények főleg németül jelentek meg, ami magyarázza, hogy a különösen német nyelvterületen olyan ismert a nevük.

Polgár Ferenc fő műve a Röntgenpraxis-ban jelent meg 1931-ben. A Polgár által praesenilis osteoporosis néven leírt kórkép, a postmenopausas osteoporosis felismerésének első lépése volt. A 10 oldalas tanulmányban rendkívül pontos jól dokumentált képeken mutatja be a ma már jól ismert csigolya deformitásokat. Leírja a csigolya-kompressziók különböző típusait és azok osteoporosis-sal való összefüggéseit. Mindezt vázlatos rajzokon is szemlélteti. Különösen jelentősnek tekinthetjük, ahogy rámutat a csigolyák magassági átmérőinek megfigyelésével nyerhető adatok fontosságára, Nem nehéz észrevenni, hogy mindezek a mai osteoporosis röntgendiagnosztikának is alapját képezik. Ezt használjuk a porosis mérésének semikvantitativ és kvantitativ digitális értékelésében. Részletesen tárgyalja a csigolyakompressziók differenciáldiagnosztikáját. 6 kategóriába sorolva azokat az eltéréseket, amelyek porotikus kompresszióhoz hasonló röntgenképet okoznak. Ezek között vannak kongenitális és szerzett elváltozások. Ehhez ma legfeljebb annyit tudunk hozzátenni, hogy malignus betegségek is okozhatnak kompressziót.

Polgár Ferenc másik eredeti sokat idézett munkája az általa ostitis condensans illeinek nevezett kórkép első leírása, amelyet Bársony Tivadarral közösen publikált. Ez a munka 1928-ban a vezető német röntgenológiai folyóiratban a Röfo-ban jelent meg. Bizonytalan panaszokkal jelentkező betegek vizsgálatánál figyeltek fel

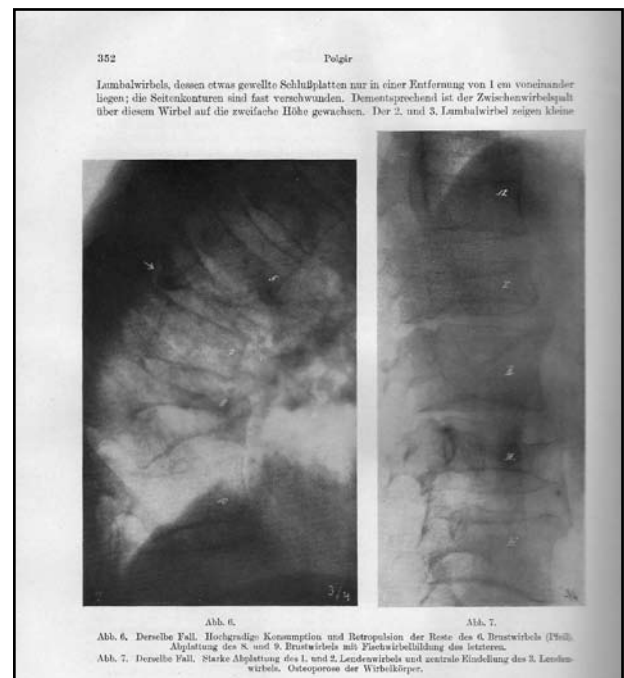
Polgár Ferenc fő műve a Röntgenpraxis-ban jelent meg 1931-ben

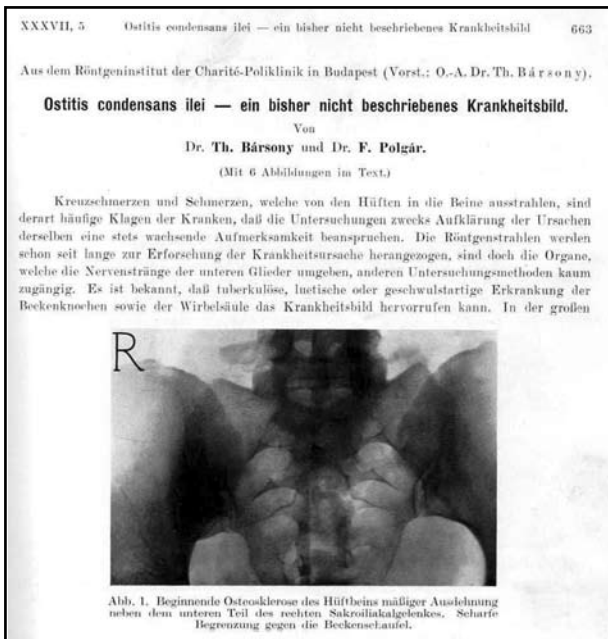

*Hajdu Imre (1906-1977). Bársony Tivadar másik híres tanítványa, a díjazott tanítómestere.
A János Kórház területén egy tér viseli nevét.*

arra, hogy medence felvételen a sacroiliacalis ízületek körül jellegzetes kondenzáció alakulhat ki rendszerint két oldalon, szimmetrikusan, de féloldali aszimmetrikus is lehet. Gyakori többször szült nőkben. Rendkívül pontos és korrekt morfológiai leírást adnak. Rámutatnak, hogy el lehet, és el is kell különíteni a sacroileitisektől. Ennél többet ma sem tudunk erről a betegségről. A morfológiai kép alapján feltételezték, hogy krónikus osteitisről van szó és javasolják, hogy osteitis condensans illeinek nevezzük. Ez az elnevezést átvette az irodalom, Polgár vagy Bársony-Polgár szindróma néven tarja számon. Kevés olyan betegség van a világirodalomban, amelyet magyar szerzői névvel jelölnek

1927-ben jelent meg „Röntgenvizsgálati módszerek” című könyve, mely az első magyar nyelvű röntgenmetodikai könyv és nevét ismerté tette a hazai szakemberek között. A könyv 1942-ben újabb kiadásban is napvilágot

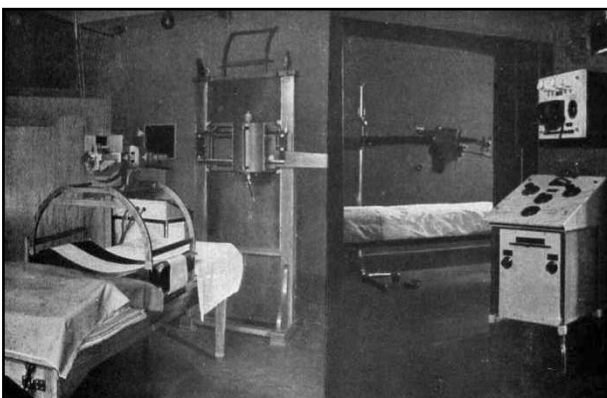

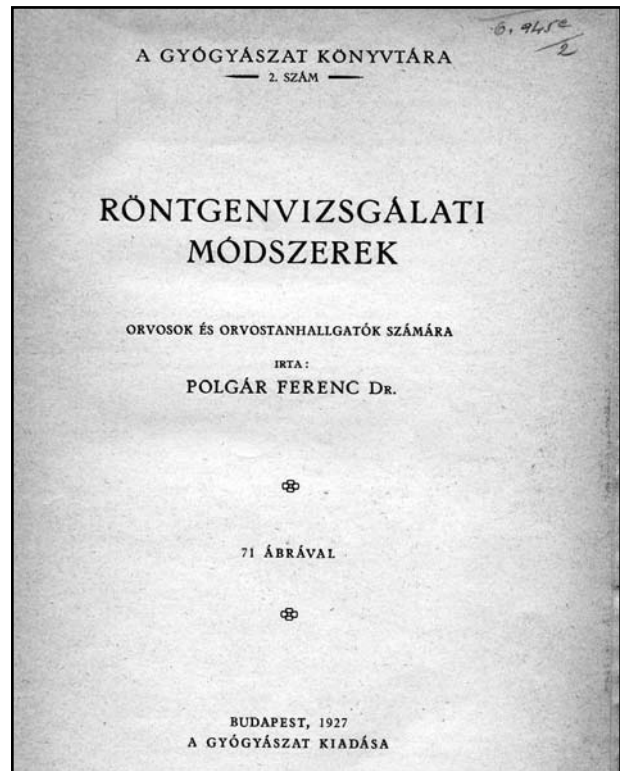
Az ostitis condensans ilei (Bársony-Polgár szindróma) első leírása 1928-ban jelent meg a Röfo-ban.

látott. Könyvében és egyéb munkáiban Polgár kiemelten foglalkozott a sugárvédelem kérdéseivel, Abban az időben ez különösen újszerű, fontos és időszerű kérdés volt. Még sok radiológus élt röntgen fekélyes kezeivel. Leírják, hogy a fehér cérna kesztyűben takarták el kezeiket és kézfogás helyett tenyerüket összeütve üdvözölték egymást. Németországban akkor már kidolgozták a védekezés módjait, szabványait. Polgárnak úttörő feladatot vállalt ezek magyarországi elterjesztésében.

1927-től a Siesta Szanatórium röntgen főorvosa lett. A szanatórium helyén ma az Országos Onkológiai Intézet működik. A szanatórium eredeti prospektusokból származó képeit nagy érdeklődéssel tanulmányoztam, mivel történetes én is ott születtem. Korabeli leírások szerint az intézetben magas színvonalú orvosi tevékenység folyt. Fennmaradt a röntgenosztály fotója is, az akkori legjobb berendezésekkel. Fialat koromban még én is dolgoztam ilyen röntgengépekkel.

A Siesta szanatórium röntgenlaboratóriuma. Ennek vezetője volt Polgár Ferenc

Polgár Ferenc könyvének első kiadása

Polgár Ferenc további életútja egy szomorúan tipikus kelet-európai sors Utoljára 1942-ben tartott előadást tudományos ülésen. 1942-ben, amikor Bársony infarctusban elhunyt, Polgár írta meg nekrológiáját. Ez magyarul akkor már nem jelenhetett meg, az Acta Radiologica közölte. A kiváló és tehetséges ember körül lassan elfogyott a levegő. Fokozatosan megfosztották emberi jogaitól és elbocsátották biztos anyagi hátteret jelentő állásától. A Bergen-Belsen-i koncentrációs táborba deportálták. A tábort az angolok szabadították fel. Innen a kevés túlélővel együtt Svájcba került. A háború után meghívást kapott az Egyesült Államokba a Newarki egyetemre. Ottani rövid munkásságáról további kutatásoknak kellene adatot találni. Úgy tudjuk, hogy gyógyíthatatlan betegség támadta meg és ez már túl sok volt a megpróbáltatásokból. Önkezeléssel vetett véget életének, de ennek pontos dátumát sem tudjuk.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy Polgár Ferenc a magyar és a nemzetközi osteológia nagy alakja volt. Nevéhez fűződik a posztmenopausas osteoporosis röntgentüneteinek valamint az ostitis condensans ilei nevű kórképnek első leírása, melyeket a nemzetközi szakirodalom az Ő nevével jelez. Nagyot, maradandót alkotott. Tekintsünk joggal büszkén emlékére. Számomra ezért is nagyon megtisztelő a róla elnevezett díj elnyerése.”

Forgács dr. emlékelőadását köszönetnyilvánítással fejezte be. Egyebek között köszönetet mondott a MOOT Vezetőségének és minden tagjának, hogy egyenlő jogú partnerként befogadtak minket csont-radiológusokat és lehetővé tették, hogy megmutassuk magunkat.